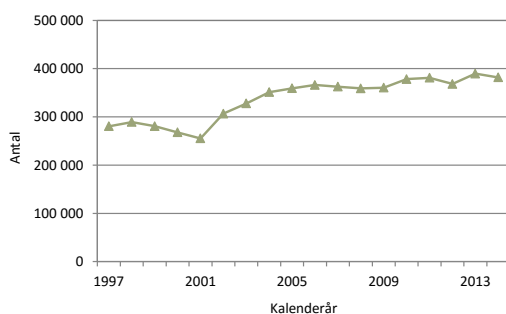

Effekter av höjd ersättning i föräldrapenning på grundnivå

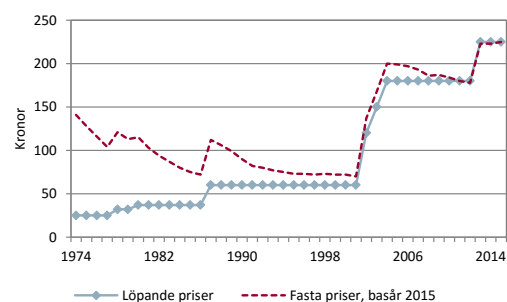
En analys av effekter på barnafödande och förvärvsarbete av höjd ersättning i föräldrapenningens grundnivå

Föräldrapenningen syftar främst till att täcka inkomstbortfallet vid ett barns födelse. Men försäkringen innehåller också en grundnivå för de föräldrar som inte har tjänat in tillräcklig inkomst för att vara berättigade föräldrapenning som baseras på deras inkomst. Bakgrunden till frågeställningarna i denna rapport är de relativt sett stora höjningarna av föräldrapenning på grundnivå under perioden 2002–2016. Från att ha legat på 60 kronor per dag under hela 1990-talet höjdes ersättningen från och med 1 januari 2002 till 120 kr och sedan ytterligare vid 4 tillfällen upp till den nivå som gäller sedan 1 januari 2016, 250 kronor per dag. En tidigare undersökning har visat att föräldrar som enbart hade rätt till föräldrapenning på grundnivå, särskilt mammor, använde fler dagar med föräldrapenning efter den första höjningen år 2002. I den här rapporten undersöker vi om de höjningar av ersättningen på grundnivå som gjordes åren 2002 och 2013 också påverkade kvinnors beteende när det gäller barnafödande och förvärvsarbete.

Figur 1 Antal kvinnor 20–40 år med inkomst lägre än brytpunkten för grundnivå.

Figur 2 Ersättningen på grundnivå under perioden 1974–2015, i löpande priser samt i 2015 års prisnivå.

Källa figur 1: LISA (SCB) och MiDAS (Försäkringskassan). ISF:s beräkningar.

Anm: I figur 1 visas antal kvinnor i åldern 20–40 år som respektive år hade så låg inkomst (eller SGI om de hade en beslutad sådan) att deras föräldrapenning hade varit på grundnivå. Detta ger en uppfattning om hur många kvinnor som berördes av höjningarna.

Källa figur 2: Försäkringskassan (föräldrapenning på grundnivå) och SCB (Konsumentprisindex). ISF:s beräkningar.

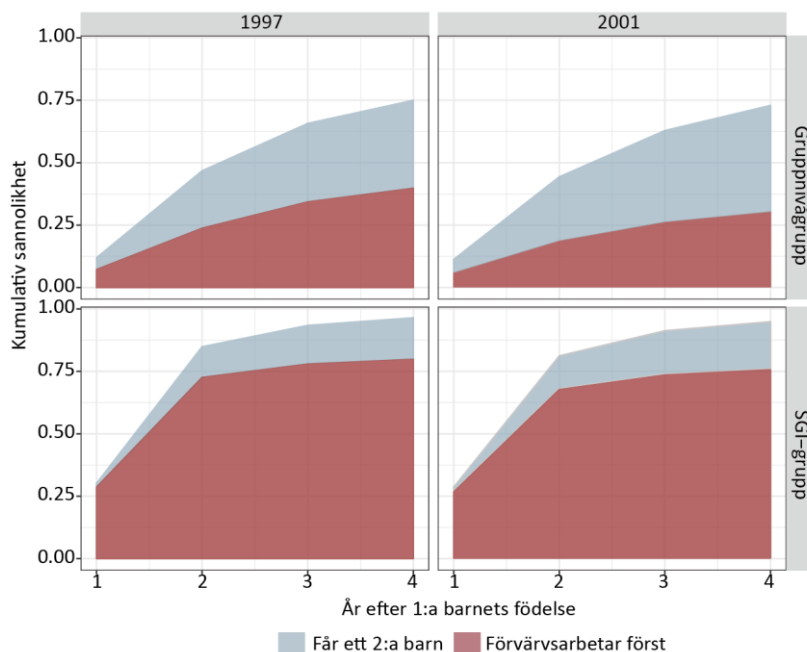
Effekter på benägenheten att skaffa ett första barn

Resultaten i analysen pekar mot att den höjda ersättningen på grundnivå inte ökade benägenheten att skaffa sitt första barn bland kvinnor med mycket låg inkomst. Åtminstone gäller detta inte vid de ersättningsnivåer som gällde under den studerade perioden. Undantaget är de kvinnor i grundnivågruppen som studerar där födelsetalen ökade något i samband med grundnivåhöjningarna åren 2002 och 2013. Eftersom studenter i de allra flesta fall kan vänta sig en högre inkomst efter examen ser de troligen studierna som en period med en tillfälligt begränsad ekonomi. En högre grundnivå gör det hushållsekonomiskt mer möjligt för studenter att skaffa ett första barn under denna period.

Effekter på förvärvsarbete och fortsatt barnafödande

Grundnivåhöjningen år 2002 ledde till minskad benägenheten att förvärvsarbete under de två första åren för kvinnor som fick ersättning på grundnivå. Jämförelsen här är att skaffa ett andra barn direkt eller att fortsätta vara hemma. Sannolikheten bland förstföderskorna på grundnivå att ha åtminstone någon förvärvsinkomst ett år efter första barnets födelse uppskattas ha minskat 5–6 procentenheter som en följd av höjningen. Det andra året efter första barnets födelse uppskattas sannolikheten för förvärvsarbete ha minskat knappt 5 procentenheter.

Diagrammen visar ackumulerade sannolikheter för att få ett andra barn (grått) eller gå till förvärvsarbete (rött) under de 4 första åren efter det första barnet. För förstföderskor år 1997 respektive 2001 bland mammor på grundnivå resp. sjukpenningnivå ("SGI-grupp").

Anm.: Sannolikheterna är genomsnittliga predicerade sannolikheter från en Competing-Risk-modell.
Källa: LISA (SCB) samt MiDaS (Försäkringskassan), ISF:s beräkningar.

Målkonflikt mellan kortsiktig ekonomisk trygghet och drivkraften att arbeta innan man skaffar barn

Om det är en stor skillnad mellan grundnivån och den inkomstrelaterade ersättningen från föräldraförsäkringen så innebär det en drivkraft för en person att förvärvsarbete innan hen skaffar barn. Men om grundnivån är alltför låg kan det riskera familjens ekonomiska grundtrygghet. Till viss del finns det alltså en konflikt mellan målet att förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljer med låga inkomster, och att öka föräldrars, särskilt mammors, anknytning till arbetsmarknaden. Detta arbetsmarknadsmål är nära knutet till ett bredare mål om jämställdhet i hemmen och i arbetslivet. Om kvinnor inte har förvärvsarbetat innan de skaffar barn har de troligen en sämre ingångsposition på arbetsmarknaden efter en föräldraledighet.

Om ersättningen på grundnivå höjs markant samtidigt som ersättningen på sjukpenningnivå är oförändrad påverkas incitamenten för hur föräldraledigheten fördelas mellan föräldrar om dessa har olika stora inkomster. Familjer där en förälder har ersättning på grundnivå och den andra på sjukpenningnivå tjänar på att låta den förälder som har lägst inkomst ta en större andel av föräldrapenningdagarna om skillnaden mellan ersättningsnivåerna minskar. Det kan leda till att mammor tar ut en större del av dagarna (eftersom de oftare har lägre inkomst) och därmed också leda till en än mer ojämförd fördelning av föräldraledigheten.

Ett sätt att undvika plötsliga och relativt stora hopp i skillnaden mellan föräldrapenningens ersättningsnivåer är att även indexera brytpunkten mellan dem. Föräldrapenningen på sjukpenningnivå förändras årligen, eftersom ersättningen grundar sig på den delen av SGI som understiger 10 prisbasbelopp. Om de två ersättningsnivåerna i försäkringen följs åt är det mindre troligt att stora förändringar i ersättningsnivåer påverkar blivande föräldrars beteende på icke avsedda sätt.